

הפטרת אחרי וקדושים כאשר הם נפרדים

מרדכי מסכת מגילה פרק בני העיר

ובמנהגים מצאתי כל פרשיות הסמוכות מפטירין הפטרה של אחרונה חוץ מאחרי מות וקדושים שאז מפטירין הלא כבני כושיים שהיא הפטרה של פרשה ראשונה מפני שהפטרה של פרשה שניה מזכרת מתועבות ירושלים:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כה עמוד ב

הודע את ירושלים את תועבותיה, נקרא ומתרגם, פשיטא! לאפוקי מדרכי אליעזר. דתניא: מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מרבי אליעזר הודע את ירושלים את תועבותיה, אמר לו: עד שאתה בודק בתועבות ירושלים - צא ובודק בתועבות אמך. בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכה

סעיף ח

ט מ"ז בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענותא, ז' דנחמתא, תרתי דתיובתא; ג' דפורענותא; דברי ירמיהו, ח' (כב) שמעו דבר ה', חזון ישעיהו. שבע דנחמתא, נחמו, ותאמר ציון, עניה סוערה, אנכי, רני עקרה, קומי אורי, שוש אשיש. וביום צום גדליה במנחה מפטירין דרשו. ובשבת שבין ר"ה ל"ה (כג) [*ז] מפטירים לעולם שובה. וכשר"ה בב"ג, שיש שבת בין י"ה ל"כ לסוכות וקורין בו האזינו, מפטיר בו וידבר דוד. וי"א שכשר"ה בב"ג, שוילך בין ר"ה ל"ה, (כד) מפטירין בו דרשו; ובשבת שבין יו"ה ל"כ לסוכות, שקורים האזינו, (כה) מפטירים שובה. הגה: והמנהג כסברא הראשונה. ובשאר שבתות השנה מפטירין מעין הפרשה (טור) ג' < וכשקורין ב' פרשיות מפטירים באחרונה (מרדכי פ' בני העיר), בלבד באחרי מות וקדושים דמפטירין י הלא כבני ט' } כושיים (כו) שהיא הפטרת אחרי מות (מנהגים). ונוהגין להפטיר בחתונה שוש אשיש, ואין דוחין מפניה שום הפטרה הנזכרת כאן ולא של ד' פרשיות ולא של ר"ה או מחר חודש או חנוכה או שירה (מרדכי פ' בני העיר והטור ומנהגים), אבל שאר הפטרות דוחין מפניה. וכבר נתבאר לעיל סימן תכ"ה דאין מדלגין מנביא לנביא. (וגם נתבאר שם סעיף ב' אם דוחין מפני של ר"ה אחת מאלו הפטרות שנזכרות כאן).

משנה ברורה סימן תכה

(כו) שהיא הפטרת אחרי מות - מפני שההפטרה של פרשה שניה מזכרת מתועבת ירושלים משא"כ כשהן נפרדות שכבר קראו הלוא כבני כושיים בפרשת אחרי בהכרח להפטיר בפרשת קדושים התשפוט. והנה הלבוש חולק על רמ"א ודעתו דגם כשהיא כפולה קוראין הפטרה אחרונה דהיינו של פרשת קדושים אבל הב"ח וש"א כתבו שנתפשט המנהג בכל הקהלות כהרמ"א בזה וה"ה אם שבת פ' אחרי היה ער"ח ומפטירין מחר חודש דמפטירין בשבת פרשת קדושים הלוא כבני כושיים [חי' רע"א]:

פרי חדש אורח חיים סימן תכה

וכל זה למנהג אשכנזים, אבל מנהגינו דבאחרי מות קורין התשפוט ובקדושים קורין הדרוש [שם כ, א - כ], ואם הם (מעוברות) [מחוברות] קורים במאי דסליק דהוי הדרוש.

ובשנת תרע"ט הרבה חקר אאמו"ר שליט"א על המנהג בירושלים וארץ ישראל בנוגע להפטרות הללו. ואחרי שנתברר לו ממנהג המקום פרסם שקורין בס' אחרי „התשפוט" ובפ' קדושים „כבני כושיים" (ידוע מהאחרונים שכל הויכוח הוא במקום ש„התשפוט א"א לדחות. כגון. לשנת זח"ג, אם כדאי להתחיל בהפטרה שאינה מדברת מ„תועבת" או שיותר נכון לסיים בהפטרה שכזו). ועל סמך זה סדרתי גם אני הח"מ את לוח תש"ג ע"פ הסדר של שנת תרע"ט. ויהי בחדש אד"ר העבר, כשבאו שני בעלי-קורא (מהם אחד הרב ברכות מתל-אביב שבא ביחוד לשם זה לירושלם) ופקפקו גם הם על הנדפס בלוח, – פרסמתי אז בשם אאמו"ר שליט"א ב„קול ישראל" (ז' אד"ר תש"ג) „שאלה לרבנן בעלי-קורא וותיקין". שמה פרסמתי הדברים שפרסם עכשו הרב סטלביץ שליט"א שהמרדכי והד"מ והרמ"א והב"ח והמג"א וכו' כתבו כלם שהפטרת אחרי „כבני כושיים" וקדושים „התשפוט". והיות שבירושלם אומרים שהמנהג הקדום לקרוא התשפוט באחרי (כהרמב"ם ועוד), – יואילו נא בעלי-קורא וותיקין להודיע מה שזוכרים משנת תרס"ב ומהמקובל פה; וכל בעלי-הקורא הזקנים שהשיבו תשובות לאאמו"ר שליט"א כלם הודיעו שהם זוכרים שכך הוא המנהג המקובל בירושלם לקרוא התשפוט לאחרי וכבני כושיים לקדושים, ורק בזמן שאחת הפרשיות אינה פנויה להפטרה של השבוע, ומכ"ש כשהן מחוברות, – שהמנהג לקרוא כבני כושיים. ואין לשנות מהמנהג.

ניסן אהרן בהגרי"מ טוקצינסקי

תבונה - כרך ג (ירושלים) / דבורץ, ישראל זיסל עורך / עמוד 138
הודפס מאתר אוצר החכמה

ה

בשנת תש"ג התפללתי בבית הכנסת הגר"א שבשערי חסד במנינו של מרן הגרי"מ חרל"פ זצ"ל. באתי בפרשת קדושים לבית הכנסת במאוחר קצת, באמצע פסוקי-דזמרא. הרב רמז לי לבוא אליו ואמר לי: עדיין לא ברכת בש"א, כי חכיתי למי שהוא, שאוכל להטיל עליו שליחות. בעל הקריאה הקבוע הרב ר' חיים יהודה יעקבזון, שרגיל לבוא בזמן, עדיין לא הגיע ואני משער מדוע. הוא חושש שיצטרך לקרוא הפטרת התשפוט התשפוט, המדברת בתועבות ירושלים. לכן הואיל להלכת אליו ולהגיד לו שמנהגנו בירושלים לא לקרוא בהפטרה זו. עשיתי כמצוותו, אבל לא מצאתי כבר את הרב יעקבזון בביתו, הוא הלך להתפלל כנראה לכותל המערבי. קרא לכן בתורה ובנביאים הרב ר' אפרים שמואל פפרמן-לרנר, שאחרי שקרא במנין ותיקין את ההפטרה הלא כבני כושיים גם בפרשת קדושים חזר עליה גם במנינו של מרן הגרי"מ חרל"פ זצ"ל.

ההפטרות של פרשת אחרי ופרשת קדושים / וינגרטן, שמואל הכהן / עמוד 11
הודפס מאתר אוצר החכמה

דברתי אחר כך עם הרב ר' שמואל פפרמן ארוכות בענין זה ואני מוסר כאן את דבריו: אני קורא בתורה שבת שבת זה למעלה מארבעים שנה. (הרב פפרמן נפטר בשנת תשכ"א בן 83 שנה והיה בשנת תרס"ב שהיתה בסימן זח"ג כבן 25) זוכר אני שבשנים זח"ג קראו בכל ירושלים וגם במנינו של הגרש"ס זצ"ל (הוא עצמו לא היה נוכח שם, כי הוא קרא בתורה בחצר שטרויס) בשתי שבתות רצופות בהפטרות הלא כבני כושיים. המשיך וסיפר: קרה מקרה בבית הכנסת אשר בבתי ברודא כאשר התחיל הקורא לקרוא בפרשת קדושים את הפטרת הלא כ"כ, קרא לעומתו רב גדול אחד מהעולים החדשים אז, — קוראים התשפוט! ירד בעל הקריאה מעל הבימה ואמר: אני, אינני מוכן לעמוד בהקפתו של רבי אליעזר. אם כת"ר רוצה דוקא בהפטרות התשפוט, יעלה כת"ר ויקרא! ולבסוף הכריעו המתפללים והקורא קרא את הפטרת הלא כבני כושיים.

ההפטרות של פרשת אחרי ופרשת קדושים / וינגרטן, שמואל הכהן / עמוד 11
הודפס מאתר אוצר החכמה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רפג

למה אין מוציאין שני ספרי תורה בשבת, ובו סעיף אחד.

סעיף א

(א) מה שאין מוציאין בשבת ספר שני לקרות פרשת המוספים, א' [א' < מפני (א) <א> שאין בה א] אלא ב' [שני פסוקים.

משנה ברורה סימן רפג

(א) שאין בה - ואין קורין בתורה פחות מג' פסוקים וכדלעיל סימן קל"ז ולהצטרף עמה פסוקים שלא מענינו של יום אי אפשר והתוס' כתבו עוד טעם לפי שצריך להפטיר בנביא בכל שבת מענינו של יום ואי קרינן בשל שבת א"כ יהא צריך להפטיר בדסליק מיניה והיינו מעניני שבת וא"כ יהיו כל ההפטרות מענין אחד:

משנה ברורה סימן תרפז

(טז) המגילה בשבת - ואז יום השבת ח' לאדר הוא פרשת זכור [כא] ומפטירין פקדתי וגם בט"ו לאדר מפטירין [כב] פקדתי בכרכין [אבל [כג] בעיירות מפטירין בסדר השבוע] ושואלין

חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף כה עמוד ב

מה שכעס רבי אליעזר על אותו שהפטיר בהודע את ירושלים אע"ג דהוה עביד כרבנן, לפי שבמקומו של רבי אליעזר היה לו ליזהר לשאול את פיו במה יפטיר, ומי שאינו חולק כבוד לחכמים פסול יש בו ולפיכך בדקו אחריו (ונעשה) [ונמצא] בו כן, מפי מורי נר"ו.

כאשר הרצייתי דברי אלה לפני הגר"א ויסנשטרן שליט"א, המשיך הוא להוסיף ראייה מדברי הרמ"א האלה, גם נגד החוששין שאין קורין הפטרה אחת בשתי שבתות רצופות. כי אם נזדמן שבשבת אחר שבת יש חתן, הרי קוראים גם בשבת שניה שוש אשיש ודוחין הפטרת השבוע גם בשבת שניה ומשתמע איפוא שלדעת הרמ"א, אין קפידא כלל לקרוא את אותה ההפטרה פעמיים זו אחר זו.

ההפטרות של פרשת אחרי ופרשת קדושים - ב / וינגרטן, שמואל הכהן / עמוד 3
הודפס מאתר אוצר החכמה

ומחזיק בדעה זו הגר"ש קלוגר זצ"ל בתקיפות יתר (ספר החיים תכ"ח). השאלה היתה, שהצבור קרא בפרשת אח"מ את הפטרת התשפוט, ואומר הגר"ש קלוגר: הפטרת,,הלכ"כ שייכת לאחרי והפטרת התשפוט לקדושים. וא"כ אף אם הצבור עשה כדעת הלבוש להפטיר אז (באחרי) התשפוט, מכל מקום בשביל זה אין לעזוב בפרשת קדושים העיקר, כיצת רוב הפוסקים להפטיר התשפוט. ואין זה תרתי דסתרי

ההפטרות של פרשת אחרי ופרשת קדושים - ב / וינגרטן, שמואל הכהן / עמוד 3
הודפס מאתר אוצר החכמה

אהדדי, דבכמה הפטרות מפטירין שתי פעמים: כגון רני ושמחי בשבת חנוכה ובפרשת בהעלותך; עניה סוערה בפרשת נח ובנחמתא והיינו אם שייכת לענינא יכול להפטיר קפיטל אחד שתי פעמים".

דברי הגר"ש קלוגר ברורים הם: שאין כל קפידא לקרוא הפטרה אחת פעמים, ולדעתו גם ברור שאין נפקא מינא, אם קריאת ההפטרה פעמיים היא במרחקי זמן מסוימים או אף ברציפות זו אחר זו. הרי פסק להפטיר פעמיים שבת אחר שבת בהפטרת התשפוט.

ההפטרות של פרשת אחרי ופרשת קדושים - ב / וינגרטן, שמואל הכהן / עמוד 4
הודפס מאתר אוצר החכמה

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן לו

בהפטרות פ' קדושים כשברך כשהיה פתוח בהפטרות התשפט ביחזקאל. בשבת פ' קדושים טעו וגללו הנביא ביחזקאל בהפטרות התשפט וברך כבר, ואמרתי שיש לחלק בין כשקורין ההפטרה בחומשים ובספרא דאפטרותא ובין כשקורין בנביא, משום שלפי מנהגנו הוא דבר שלא מצוי כלל שיפטירו בהתשפט, והוא מטעם דכיון שלר"א אין להפטיר בזה כמו שסובר במגילה דף כ"ה שאין מפטירין בהודע את ירושלים את תועבותיה מאותו הטעם עצמו אין להפטיר גם בהתשפט שג"כ נאמר שם את תועבות אבותם הודיעם, ואף שהתי"ט כתב דרק בהודע אין מפטירין דהוא משום שכתוב בה אח"כ אביך האמרי ואמך חתית ולא משום לשון תועבותיה ושחושב שם התועבות, ומשמע שם שבהתשפט גם לר"א מפטירין אבל לע"ד א"א לומר כן דהא משמע מגמ' שהוא ממה שמגנה את ירושלים כפי' הרע"ב שהרי אמר לו עד שאתה בודק בתועבות ירושלים צא ובדוק בתועבות אמך כדכתב התי"ט עצמו שמשמע כן, וגם הרמב"ם מפרש כן בפירושו המשנה וא"כ גם התשפט אין להפטיר ומה שאנו מפטירין הוא משום שאין הלכה כר"א. ולכן נהגו שרק מדוחק עושין דלא כר"א והוא כשצריכין לשתי הפטרות לפ' אחרי ולפ' קדושים

שיותר שייכין לפרשיות אלו כבני כושיים והתשפט מפטירין גם בהתשפט אף שהוא דלא כר"א שלפי מנהגנו שמפטירין וערבה בכל שבת הגדול בין כשחל ערב פסח בין כשחל מקודם נמצא שמפטירין בהתשפט רק כשקביעות השנה הוא זה"ג במעוברת שאז קורין אחרי בשבת שחל כ"ו ניסן ופ' קדשים בשבת שחל ג' אייר אבל בקביעות אחרת כמו בה"ח וה"ש הרי מפטירין באחרי וערבה וצריכין רק להפטרה אחת שלכן קורין כבני כושיים, ובקביעות ב"ח וז"ש שחל ר"ח אייר בשבת שקורין אז בקדשים הרי מפטירין השמים כסאי וא"צ אלא הפטרה אחת לאחרי שקורין כבני כושיים, וכשהקביעות הוא בב"ש וג"כ שר"ח אייר הוא ביום א' שקורין אחרי בער"ח ומפטירין במחר חדש א"צ אלא הפטרה אחת לקדשים שקורין כבני כושיים, וקביעות זה"ג במעוברת הוא דבר שלא מצוי שיש שמזדמן אחת לכ"ז ואחת לכ"א ואחת לכ"ד וגם אחת למ"ד שנה שהוא דבר רחוק מאד שכמעט הוא נעלם מסתם אדם, אף שלפעמים רחוקים אירע גם אחת לשלש שנים, וממילא יש לתלות שידע בעת הברכה שצריך לקרא כבני כושיים והיתה הברכה על כבני כושיים אף שהיה פתוח במקום התשפט, וכבר הוריתי בשבת מקץ בחנכה תר"פ שהיה הס"ת נגלל בפ' וישלח וברך, שלא יברך פעם ב' כיון דידוע לכל שבשבת חנוכה הוא בפ' מקץ אך היה סבור שהוא נגלל על מקץ ואף שפתח ברור שלא ראה ונמצא שהברכה היתה על מקץ והגלילה אינה הפסק. וכן יש להורות בכל שבת כשאומר שידע איזה פרשה צריך לקרא שאין לו לברך פעם ב' דדוקא בחשב שצריך לקרות כאן במקום שהיה פתוח צריך לברך פעם ב', ועיין בפמ"ג בא"א סי' ק"מ בסופו שכתב כן והוא נכון דכן מסיק במג"א שם /או"ח ק"מ/ דאינו מצד הפסק אלא משום דלא היה דעתיה עלויה עי"ש. וא"כ גם הכא היתה דעתו על הפטרת כבני כושיים שזה מצוי כמעט בכל שנה, ולכן כשקורין בחומשין ובספרא דאפטרטא ששניהם בספר אחד יקרא כבני כושיים, אבל כשקורין בנביא שצריך להביא ספר אחר שהוא נביא של תרי עשר שאף שהיתה דעתו על כבני כושיים יצטרך לברך כיון שהוא בספר אחר לר"ל ביומא דף ע' ופסק כן המג"א /או"ח/ בס' קמ"ג סק"ד וכן הגר"א שם סק"ה, יש להן להפטיר בהתשפט כיון שאין הלכה כר"א. משה פיינשטיין.